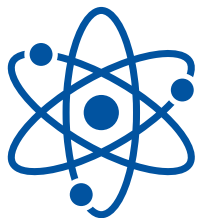
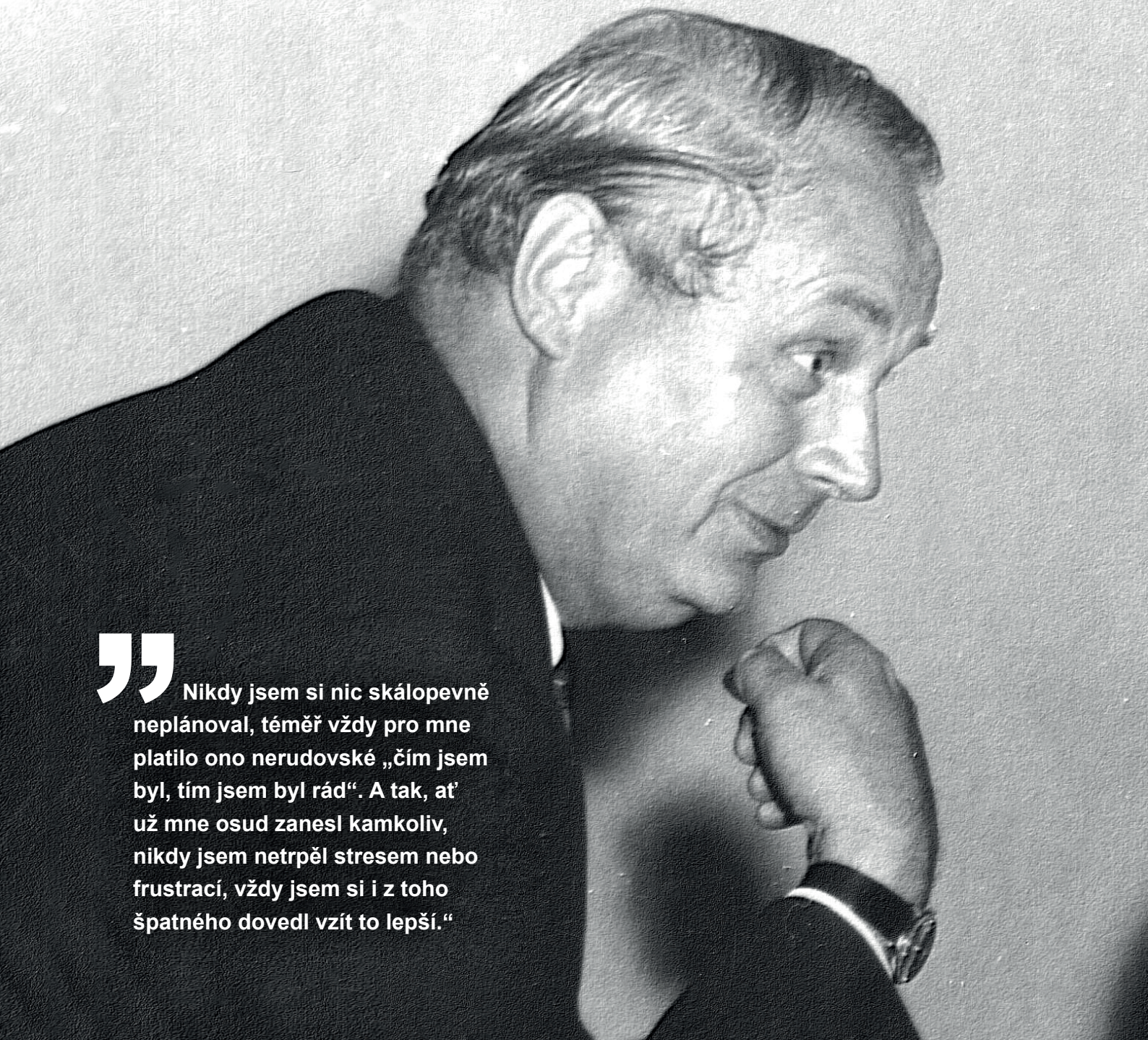

100
Čestmír
Šimáně

jaderník
speciál 2019

PROF. ING. ČESTMÍR ŠIMÁNĚ, DRSC.
(9. 5. 1919 – 26. 7. 2012)

”

Nikdy jsem si nic skálopevně neplánoval, téměř vždy pro mne platilo ono nerudovské „čím jsem byl, tím jsem byl rád“. A tak, ať už mne osud zanesl kamkoliv, nikdy jsem netrpěl stresem nebo frustrací, vždy jsem si i z toho špatného dovedl vzít to lepší.“

Profesor ing. Čestmír Šimáně, DrSc.

- nestor československých jaderných oborů

- jeden ze zakladatelů Ústavu jaderné fyziky v Řeži

PROF. ING. ČESTMÍR ŠIMÁNĚ, DRSC. ZAKLÁDAJÍCÍ A BUDUJÍCÍ

ŠKOLNÍ A STUDENTSKÁ LÉTA

Čestmír Šimáně se narodil 9. května 1919 v Kateřinkách u Opavy v rodině technického úředníka. Po maturitě na reálném gymnáziu v roce 1938 se zapsal ke studiu strojínského inženýrství na České vysoké škole technické Dr. Edvarda Beneše v Brně. Studium přerušené válkou dokončil v roce 1946, s přestupem na elektrotechnické inženýrství, specializaci slaboproud.

Index Č. Šimáně na Vysoké škole technické Dr. Edvarda Beneše v Brně

OD KNIHY K REÁLNÉ JADERNÉ FYZICE

Prvotní zájem o jadernou fyziku v Č. Šimáně vzbudila kniha Vladimíra Majera „Radiochemie“. Díky ní si v roce 1945 zapsal přednášky i na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně, kde se také stal asistentem profesora J. Zahradníčka v Ústavu experimentální fyziky. V roce 1947 vyhrál konkurz na zahraniční stáž u F. Jolioty na Collège de France v Paříži. V tamní Laboratoři jaderné chemie od dubna 1947 do února 1948 pracoval u cyklotronu 6 MeV; podílel se na projektu zařízení pro automatickou synchronizaci cyklotronu. Seznámil se také s pracemi v Laboratoři jaderných syntéz v Ivry a na pracovišti Komisarátu pro atomovou energii v Châtillon. Po návratu v roce 1948 se stal zaměstnancem Ústavu pro atomovou fyziku České akademie věd a umění (ČAVU). Na pozvání F. Jolioty absolvoval ještě jednu stáž na Collège de France (12/1948–04/1949). Během ní se zapojil do prací na stavbě cyklotronu pro energie 25 MeV, tehdy největšího v Evropě.

Pult cyklotronu 6 MeV v Laboratoři jaderné chemie na Collège de France. Č. Šimáně druhý zleva

CESTA K ZALOŽENÍ ÚSTAVU JADERNÉ FYZIKY V ŘEŽI

Od r. 1951 byl Č. Šimáně zástupcem vedoucího Ústavu pro atomovou fyziku ČAVU, který sídlil v objektu bývalého parního mlýna v Praze-Hostivaři. Na podzim 1952 byl Ústav převeden do nově zřízené Československé akademie věd (ČSAV) pod názvem Laboratoř pro nukleární fyziku ČSAV. V lednu 1954 byla Laboratoř včleněna do nově založeného Fyzikálního ústavu ČSAV a Č. Šimáně jmenován ředitelem celého ústavu. V květnu 1954 byla Č. Šimáně také udělena Státní cena I. stupně v oboru techniky.

Vládním nařízením z 10. června 1955 byl zřízen nový Ústav jaderné fyziky a Č. Šimáně jmenován jeho ředitelem. Do ústavu bylo začleněno i pracoviště bývalé Laboratoře pro nukleární fyziku v Praze-Hostivaři a byla zahájena výstavba nového areálu ústavu v Řeži u Prahy. V roce 1956 byl ústav převeden do ČSAV. Č. Šimáně stál v čele Ústavu jaderné fyziky ČSAV do 30. června 1958, poté byl vědeckým náměstkem ředitele a od roku 1959 zde působil jako vedoucí fyzikálního úseku.

Stavba Ústavu jaderné fyziky v Řeži

REPREZENTANTEM JADERNÝCH OBORŮ V ZAHRAŇÍ

Č. Šimáně se v 50. letech účastnil řady významných mezinárodních konferencí a expertních jednání v oblasti výzkumů a využití jaderné energie. V srpnu 1955 byl členem československé delegace na První mezinárodní konferenci o mírovém využití atomové energie v Ženevě, kde přednesl referát o využití umělých radioizotopů v Československu. V říjnu 1956 byl hostem slavnostního spuštění první britské jaderné elektrárny v Calder Hall, které se konalo v přítomnosti britské královny. V září 1958 vedl čs. delegaci na jednání o technických možnostech kontroly pokusných jaderných výbuchů. V létě 1959 doprovázel britského fyzika, laureáta Nobelovy ceny za fyziku a ředitele Výzkumného jaderného centra v Harwellu J. Cockcrofta při jeho návštěvě Československa...

VĚDECKÝM DIPLOMATEM V MEZINÁRODNÍ AGENTUŘE PRO ATOMOVOU ENERGIÍ VE VÍDNI

Jako expert a alternát prvního předsedy Rady guvernérů MAAE P. Winklera se Č. Šimáně v říjnu 1957 zúčastnil první Generální konference Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE) ve Vídni. V letech 1961–1964 pracoval v sekretariátu MAAE jako ředitel Divize technických dodávek a jaderných surovin. Odpovídal za realizaci dodávek experimentálních aparatur rozvojem zemím pro projekty technické pomoci, odborné konzultace, zajišťování dodávek štěpných materiálů a organizaci konferencí.

Z jednání v MAAE. Druhý zleva Č. Šimáně, první zprava S. Eklund

SPOJENÝ ÚSTAV JADERNÝCH VÝZKUMŮ V DUBNĚ

Č. Šimáně se od samých počátků podílel na československé spolupráci se Spojeným ústavem jaderných výzkumů (SÚJV) v Dubně. Byl členem naší vládní delegace, která se v březnu 1956 v Moskvě zúčastnila porady o založení SÚJV, působil ve Vědecké radě SÚJV, v 70. letech byl členem a předsedou Komise pro spolupráci s SÚJV při ČSAV a v letech 1973–1977 zastával post náměstka ředitele SÚJV pro fyziku nízkých energií. Během svého působení ve vrcholných orgánech tohoto ústavu podpořil mj. vývoj a dodávku modernizovaného cyklotronu U-120M do Řeže a vývoj mikrotronu pro FJFI ČVUT.

Před budovou ředitelství SÚJV v Dubně: uprostřed N. N. Bogoljubov, po jeho pravici dlouholetý čs. vládní zmocněnec pro SÚJV J. Kožešník a po jeho levici Č. Šimáně

VYSOKOŠKOLSKÝM PROFESOREM A HODNOSTÁREM

Po návratu z MAAE nastoupil Č. Šimáně na Fakultu technické a jaderné fyziky ČVUT, kde byl v dubnu 1964 jmenován profesorem aplikované jaderné fyziky a stal se vedoucím nové katedry jaderných reaktorů. V letech 1964–1972 zastával funkce proděkana a děkana fakulty. Na fakultě inicioval zřízení laboratoře neutronové difraktoografie, laboratoře mikrotronu a vybudování školního reaktoru nulového výkonu. V lednu 1985 obhájil doktorskou disertační práci „Neutronika“ (vědecká hodnost DrSc.). Č. Šimáně stál také u založení Průmyslové školy jaderné techniky v Praze (1955), externě přednášel na Vojenské technické akademii v Brně, byl členem Vědecké rady ČVUT, předsedou komise pro obhajoby kandidátských disertací a místopředsedou komise pro obhajoby doktorských disertací z aplikované fyziky...

PUBLIKACE, PAMĚTI

Vedle vědecko-organizačních úkolů se Č. Šimáně stále věnoval vědecké práci. K jeho prvotinám patří monografie „Urychlovače iontů a elektronů“ (první české a anglické vydání v r. 1953, druhé české vydání ve spolupráci s M. Seidlem v r. 1963). Je také autorem několika populárně vědeckých publikací k mírovému využití jaderné energie. Počátky své profesní kariéry vyličil v knize „Život mezi atomy aneb jak to všechno u nás i jinde začínalo“ (vydal Ústav jaderného výzkumu Řež v r. 2005). Poslední období svého profesního života Č. Šimáně zasvětil Laboratoři mikrotronu v Praze, v tunelu pod Vítkovem, kde se aktivně věnoval vědecké a experimentální činnosti prakticky až do posledních dnů svého života.

Ocenění zásluh Č. Šimáně o spolupráci s SÚJV Dubna

OCENĚNÍ

Zásluhy Č. Šimáně o rozvoj jaderných oborů v Československu byly oceněny již za jeho života. U příležitosti životních jubileí mu byla v roce 1969 udělena zlatá Felberova medaile a v roce 1979 medaile ČVUT I. stupně za zásluhy. Jeho působnost v MAAE ocenil děkovným dopisem tehdejší generální ředitel S. Eklund. Byl také vyznamenán čestnou medailí SÚJV.

U příležitosti nedožitých stých narozenin bude prof. Ing. Č. Šimáně, DrSc. v areálu řežských jaderných ústavů odhalena 14. května 2019 pamětní deska, která bude připomínat jeho osobnost a zásluhy o obor i dalším generacím.

PROF. ING. ČESTMÍR ŠIMÁNĚ, DRSC.

NESTOR ČESKOSLOVENSKÝCH JADERNÝCH OBORŮ

(9. 5. 1919 – 26. 7. 2012)

1919

Narodil se 9. května 1919 v Kateřinkách u Opavy.

1925–1938

Obecná škola a osmileté reálné gymnázium v Opavě a v Brně

1938 / 17. listopad 1939, srpen 1945 / prosinec 1946

Studium na Vysoké škole technické Dr. Edvarda Beneše v Brně (obor strojní inženýrství, po 1945 přestup na elektrotechnické inženýrství, specializace slaboproud)

1940–1941

Firma „Radio K. Čupr“ v Brně

1941/42–1942/43

Abiturientský kurs strojního oboru při vyšší průmyslové škole v Brně

červen 1943 – duben 1945

Poldina Huť, závod Chomutov

červen 1945 – březen 1947

Náhradní asistent Ústavu experimentální fyziky na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně

duben 1947 – únor 1948, prosinec 1948 – březen 1949

Stáže u F. Jolioty na Collège de France v Paříži

duben 1948 – listopad 1952

Zaměstnanec Ústavu pro atomovou fyziku České akademie věd a umění (ČAVU)

listopad 1952 – prosinec 1953

Zaměstnanec Laboratoře pro nukleární fyziku ČSAV, od listopadu 1953 pověřen vedením Laboratoře

leden 1954 – červen 1955

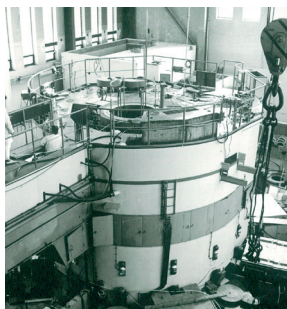
Ředitel Fyzikálního ústavu ČSAV

1954

Státní cena I. stupně v oboru techniky za práce a spolupráci na zvláštních úkolech v oboru detekce ionizujícího záření

červen 1955 – duben 1961

Ústav jaderné fyziky (ČSAV)
Ústav jaderného výzkumu ČSAV (1955–1958 ředitel)

1956–1963 a 1981–1988

Člen Vědecké rady Spojeného ústavu jaderných výzkumů (SÚJV) v Dubně (Sovětský svaz)

1961–1964

Sekretariát Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE) ve Vídni, ředitel Divize technických dodávek a jaderných surovin

duben 1964

Jmenován profesorem užitě jaderné fyziky na Fakultě technické a jaderné fyziky (později Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská) ČVUT v Praze (1965/66–1976/77 vedoucí katedry jaderných reaktorů/užitě jaderné fyziky, 1964/65–1967/68 proděkan pro vědecko-výzkumnou činnost, 1968/69–1972 děkan Fakulty)

1969

Zlatá Felbrova medaile ČVUT

1973–1977

Náměstek ředitele SÚJV v Dubně pro fyziku nízkých energií

1979

Medaile ČVUT I. stupně

1985

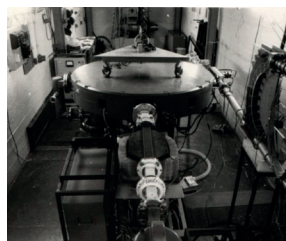
Obhajoba doktorské disertace na Elektrotechnické fakultě ČVUT (vědecká hodnost DrSc.)

1985–2012

V průběhu posledních 27 let, až do své smrti, se aktivně věnoval vědecké a experimentální činnosti

2012

Zemřel 26. července 2012 v Praze.

“Bud’te pořád skeptičtí a nic nepřijímejte jako dogma. Jakmile začnete pochybovat, jste na správné cestě. A nikdy se netrápit!”

(Čestmír Šimáně, rada studentům. Citace z rodinného archivu)

Ke stému výročí narození Čestmíra Šimáně vydala ÚJV Řež, ve spolupráci s Ústavem jaderné fyziky AV ČR, Centrem výzkumu Řež a obcí Husinec. Za spolupráci a podporu děkujeme panu Čestmírovi Šimáně ml.

Texty: Emilie Těšínská (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR), fotodokumentace: z archivu rodiny, redakce: Alena Rosáková (ÚJV Řež), grafika, DTP a tisk: Studio Petr, Květen 2019, Řež